Autor Guste Santini
Srijeda, 27 Srpanj 2011 10:08

Normalno je da se dio dohotka troši a dio štedi. Na razini zemlje nužno je potrošiti proizvedeni dohodak, bez ostatka. Neutrošenu štednju financijski sustav alocira u investicijske projekte, odnosno potrošnju. Kada zemlja ima suficit na tekućem računu tada izvozi štednju, kada ima deficit – uvozi štednju. Država, kao sektor, u svim zemljama troši iznad svojih prihoda - poreza, doprinosa, taksi, prodaje državne imovine – zadužujući se u zemlji i inozemstvu. Kada se ta zemlja zove Sjedinjene američke države tada iznijetom valja pridodati i Njegovo veličanstvo dolar koji je rezervna valuta sve globaliziranijeg gospodarstva. Iznosu od 14,3 bilijuna dolara valja pridodati dugove gospodarstva i stanovništva kako bi se dobila ukupna slika. Standardna keynesijanska mudrost nas uči da u vrijeme depresije javni rashodi moraju biti veći od javnih prihoda kako bi se dinamizirala gospodarska aktivnost, i obratno kada je proseperitet tada se preporuča da javni prihodi budu veći od javnih rashoda. Racionalisti smatraju da su svi akteri dobro informirani i da politikom proračunskog deficita nije moguće voditi anticikličnu politiku jer su akteri – racionalni. Ovo je priča iz udžbenika.

Povijest nas uči da su vladari, danas vlade odnosno predsjednici, posezali za instrumentima koji se teško mogu nazvati časnim. Kvarili su novac, danas ga štampaju. Zaduživali se kod bankara a o dospjeću kredita oglušivali se. Henrik VIII oduzeo je crkvenu imovinu tobože jer mu Papa nije, po njegovom zahtjevu, brakove proglašavao nevažećim. Ni francuski kraljevi nisu bili drugačiji. Tako je red templara ostao bez svoje imovine, što više kada je postao financijski močan – ukinut je kao red. Treba reći da su daleko lošije prolazili domaći vjerovnici od inozemnih, ponekad za cijelu glavu. Primjera ima mnogo. Svaka je zemlja tijekom svoje burne povijesti posezala za ogluhama.

Javni dug je prekomjerna potrošnja – iznad materijalnih mogućnosti. Bilo koja druga zemlja osim SAD-a već bi davno imala grdnih problema s inozemnim dugom. Mnoge zemlje koje danas prolaze teške trenutke zadužene su tek nekoliko desetaka postotaka više u odnosu na BDP od SAD-a. Problem inozemnog duga u SAD-u je strukturne prirode. Povećanje mogućnosti zaduživanja će se odobriti. Nije realno očekivati da Kongres neće izglasati potrebnu odluku. Međutim, povećanje okvira mogućeg zaduženja ne rješava problem. Naime, globalizacija čiji je lider SAD donosi ozbiljne probleme amerčkom gospodarstvu. Opće je poznato da se je proizvodnja preselila u Aziju, posebice Kinu koja snadbijeva po konkurentnim cijenama američko tržište i tako zatvara radna mjesta u SAD-u. S druge strane kinezi su izravno zainteresirani za svoje plasmane u američke obveznice. Procjenjuje se da je preko 2,5 bilijuna kineskih investicija u SAD-u. Jednako je za kineze važno američko tržište koje je zapravo „otpusni ventil“ i jedan od razloga zašto kinezi imaju tako velike stope rasta. Prisutni problemi u eurozoni otvaraju, istina bog, kinezima dodatne mogućnosti u eurozoni odnosno u Europskoj uniji.

Američki su građani također zaduženi, naprosto ne štede. Multinacionalne kompanije djeluju u svijetu a kapital odnos nema nacionalne boje. Smisao kapital odnosa je bio i bit će maksimiranje profita. Da bi se zaokružila slika o stanju američkog gospodarstva dovoljno je napomenuti kronični deficit na tekućem računu platne bilnce, odnosno na računu roba. Pridoda li se iznesenom kronični proračunski deficit, s jedne strane, i, s druge strane, standardno visoka stopa nezaposlenosti, može se reći – krvna slika američkog gospodarstva je zabrinjavajuća.

Prema tome, nakon „dogovora“ o mogućnosti većeg zaduženja ostaje realni/strukturni problem koji ovaj dogovor neće rješiti. Iako su SAD i dalje najmočnija zemlja na svijetu njezina se dominacija iz dana u dan smanjuje. Što to amerikanci prije shvate bit će bolje za njih same ali i za cijeli demokratski svijet. Dolar, temeljen na crnom zlatu, vjerojatno će opstati još desetak godina kao rezervna valuta. Međutim, Njegovo veličanstvo juan mogao bi prije nego što to i najveći pesimisti misle osporiti njegov primat. Kinezi vrlo sustavno grade svoju poziciju koja se ponekad - skriva. Drugim riječima, kinezi imaju koncepciju i strategiju razvoja. Dovoljno se je sjetiti da su na početku svog čudesnog rasta prikazivali podatke o manjim stopama rasta. Ne treba zaboraviti da postoje još uvijek veliki djelovi Kine koji su tek na početku razvoja. Rastuća kineska dijaspora mogla bi postati stožerna točka kineske dominacije. Velik, velik, užasno velik je potencijal Kina. Njezina snaga progresivno raste dok ostali stagniraju, znači padaju.